

TRÄDVÅRDSPLAN/NATURVÅRDSPLAN FÖR EDS TÄTORT

Antagen av Kommunfullmäktige 2004-02-25, § 6
Reviderad 2021-08-25, § 50

TRÄDVÅRDSPLAN/NATURVÅRDSPLAN FÖR EDS TÄTORT

1. Bakgrund.....	2
1.1 Planens behandling.....	2
2. Trädvårdsplanens syfte.....	2
3. Mål.....	2
4. Läsanvisningar.....	3
5. Principer som ligger till grund för bedömningar och rekommendationer i planen.	4
5.1 Förhållande mellan gällande skogsbruksplan och föreliggande trädvårdsplan.....	4
5.2 Förhållande mellan trädvårdsplan och detaljplaner	4
5.3 Att gynna biologisk mångfald	4
5.4 Olikåldriga bestånd	5
5.5 Inhemska trädarter som gynnar biologisk mångfald	5
5.5.1 Ädellövträd:.....	5
5.5.2 Övriga träd:	6
5.5.3 Buskar:	6
5.6 Att lämna gamla och döda träd.	7
5.7 Plantera fler träd än de som avverkas.....	8
5.8 Vårdträd.....	8
5.9 Skötsel av träd som tidigare beskrivits hårt/felaktigt	8
5.10 Expansiva, exotiska arter.....	8
5.11 Blomsterrika ängar	9
5.12 Lökväxter	9
6. Hur olika delområden beskrivs.....	11
6.1 Kartmaterial.....	11
6.2 För varje delområde finns följande information	11
7. Beskrivning av delområden.....	11
8. Beskrivning av enstaka träd av speciellt värde	24
9. Analys av trädvårdsplanens innehåll jämfört med uppställda mål	25
9.1 Kostnader	26
10. Referenser.....	26

1. Bakgrund

Dals Eds tätort karakteriseras av ett stort inslag av gröna områden och en närhet/utsikt över vatten. Den smala moränryggen mellan Stora och Lilla Le utgör en ovanlig geologisk formation. Lilla Le är en populär badsjö under sommaren, och gångvägarna runt är ett perfekt promenadstråk året om. Sjön har också en unik sötvattensfauna och sätter en speciell prägel på hela Ed.

Synpunkter på olika gröna områdens karaktär och vilken som vore lämpligaste skötsel för dessa, varierar en hel del mellan olika kommuninvånare. Från vissa personer kommer krav om omedelbart avlägsnande av träd som upplevs som störande på olika sätt, från andra kommer krav om bevarande av de flesta träd på de flesta ställen. Det händer inte sällan att olika önskemål står i direkt motsats till varandra. Kommunens medarbetare får ibland också råd och/eller instruktioner från kommuninvånare som inte heller går i linje med övergripande planer och intentioner.

2004 togs därför ett beslut att utarbeta ett dokument, en trädvårdsplan som beskriver naturvärdena i olika tätortsnära områden och föreslår vilken typ av utveckling som önskas för dem och vilka skötselåtgärder detta kommer att kräva.

Planen från 2004 har nu under 2020- 2021 uppdaterats och aktualiserats i följande dokument.

Dokumentet beskriver naturvärdena i olika tätortsnära områden och föreslår vilken typ av utveckling som önskas för dem och vilka skötselåtgärder detta kommer att kräva. Dokumentet ska efter remissförfarande godkännas av Kommunstyrelsen.

1.1 Planens behandling

En uppdaterad upplaga av planen presenteras och behandlades politiskt under sommaren/hösten 2021. Detta sker efter att planen varit ute på remiss till Dalslands Miljö- och energikontor. Planen har också legat ute på Kommunens hemsida och därigenom har kommuninvånarna beretts möjlighet att ta del av planen och inkomma med synpunkter.

2. Trädvårdsplanens syfte

Att ge ledning för långsiktiga och regelbundet återkommande skötselåtgärder i skogsmark, hagmark och ängsmarksområden inom Eds tätort. Planen skall sträva efter att framhålla skönhetsvärden, biologisk mångfald och underlätta/uppmuntra till vardagsrekreation. Naturreservat med eget fastställt skötselprogram ingår inte i planen.

I de fall det finns en olycksrisk, risk för nedfallande träd eller planerad byggnation kan avsteg komma att göras från planen utifrån en bedömning som görs i det enskilda fallet.

3. Mål

- Ge ståndortsanpassade skötselanvisningar.
- Gynna en mångfald av trädslag och växtarter, främst inhemska.
- Utveckla den biologiska mångfalden genom val av trädslag och val av skötselåtgärder
- Framhäva Eds skönhetsvärden (utsikt över Stora och Lilla Le, geologiska formationer, fornlämningar etc.)
- Bevaka och förnya enskilda viktiga träd i samhället.
- Områden lämpade för vardagsrekreation skall ges en skötsel som främjar tillgängligheten.

- Behovet av årligt återkommande underhåll skall minskas genom planens skötselrekommendationer.

4. Läsanvisningar

Planen består av en kort beskrivning över vilka principer som legat till grund för bedömningar. Därefter följer ett avsnitt med detaljerade beskrivningar av olika delområden samt rekommendationer för skötsel. Till detta avsnitt finns en karta. Slutligen finns en förteckning över enskilda träd av speciellt värde i samhället. Dessa träd beskrivs endast till art och vilken fastighet de växer på.

5. Principer som ligger till grund för bedömningar och rekommendationer i planen.

5.1 Förhållande mellan gällande skogsbruksplan och föreliggande trädvårdsplan

De båda planerna överlappar delvis varandra eftersom skogsbruksplanen utarbetats till att gälla för de flesta kommunala markområdena med undantag för parkmark och områden mitt i centrum. Skogsbruksplanen har en produktionsinriktad grundsyn och är uppdelad i mindre delområden än trädvårdsplanen. Det finns i praktiken två skogsbruksplaner, den gamla från 1999 omfattar hela Ed (exklusive parker och vissa områden) samt en senare uppdaterad plan som gjordes 2015. Kommunen arbetar löpande utifrån den senast uppdaterade skogsbruksplanen med vissa tillägg utifrån den gamla för de områden som inte upptas i den nya planen.

Det finns egentligen inga rekommendationer som står i konflikt med varandra. Dock förespråkar trädvårdsplanen i större utsträckning evighetsträd samt önskar utveckla olikåldriga bestånd. Enligt skogsbruksplanen finns det två nyckelbiotoper i den kommunala skogsmarken inom Ed; Trolldalen (område 25) samt ravinen vid Edsgärdet (område 28). Såväl skogsbruksplan som trädvårdsplan rekommenderar att dessa områden får utvecklas fritt.

5.2 Förhållande mellan trädvårdsplan och detaljplaner

I föreliggande förslag till trädvårdsplan är hänsyn taget till gällande detaljplaner – så långt möjligt. Eftersom träd och buskar är levande materia, och därmed alltid föränderliga, finns det inte något behov av att sätta exakta ”utseenderegler” för olika delområden i planen. Områden som för tillfället är trädbevuxna, men som i en detaljplan är öronmärkta för exploatering har oftast inte givits några detaljerade skötselplaner. Ett undantag är den privata tomten Freudenthalska villan, vilken i detaljplan för centrum är angiven som utbyggnadsområde med parkeringsplatser just där flera värdefulla träd (bohuslind och bokar) enligt avsnitt 8 växer.

5.3 Att gynna biologisk mångfald

Begreppet biologisk mångfald innebär att man har en så stor variation som möjligt bland olika sorters organismer; insekter, växter, grod- och kräldjur, fåglar, däggdjur. Med många olika typer av ekosystem finns det större förutsättningar för hög grad av biologisk mångfald. Ofta blir det större grad av biologisk mångfald i gränsområden mellan olika ekosystem; t.ex. strandkant, skogsbryn, hagmark. Biologisk mångfald gäller inte bara natur som är opåverkad av människan, utan även alla de olika miljöer som skapats av människan ingår, t.ex. åkrar, granodlingar, parker, liksom alla våra tamdjur och växter. Introduktion av främmande arter kan leda till att en eller flera ursprungliga arter konkurreras ut. Om en inhemsk art försvinner kan det få konsekvenser för många andra arter. Generellt sett har de senaste 100 åren inneburit att många biotoper har förminskats eller helt förstörts av människans påverkan. Jakt och miljögifter har också påverkat antalet arter och därmed den biologiska mångfalden. Sverige har i internationella avtal lovat att bevara biologisk mångfald både lokalt och nationellt. Det innebär att vi förbundit oss att bibehålla/skapa goda betingelser för de arter som naturligt finns i vårt land. För våra syften i trädvårdsplanen borde detta innebära att vi skall skapa förutsättningar för så stor variation som möjligt av de arter som funnits inom vårt närområde inom de senaste 100-150 åren.

5.4 Olikåldriga bestånd

Olika ekosystem har olika hög grad av biologisk mångfald. Generellt sett gynnas den biologiska mångfalden i skogsområden som består av en blandning av flera olika trädslag, är skiktade och luckiga. Där skapas nämligen flera randzoner (övergångar från ett ekosystem till ett annat) än i ett likåldrigt och homogent område. Olikåldrighet gynnar alltså biologisk mångfald. Därför rekommenderas att många av områdena i trädvårdsplanen bör utvecklas mot högre grad av olikåldrighet.

5.5 Inhemska trädarter som gynnar biologisk mångfald

Vissa träd är ”bättre” än andra för den biologiska mångfalden. Detta kan bero på olika faktorer. De kan ha löv med högt näringsinnehåll som är lätt nedbrytbara och som skapar ett näringsrikt skikt i marken. De kan ha bark som har högt pH värde och många sprickor där lavar, mossor och andra organismer kan etablera sig. De kan ha frukt och bär som ger föda åt insekter, fåglar och djur. De kan ha en mjuk ved som gör att hackspettar föredrar att bygga sina bon där. Lövträd har bättre förmåga att hysa en större mängd biologisk mångfald än gran och ädellövträd har störst förmåga att hysa en rik fauna och flora. I trädvårdsplanen förespråkas följande på lämpliga växtplatser:

5.5.1 Ädellövträd:

- Alm (*Ulmus glabra*) – ett fantastiskt vackert och långlivat träd. I södra Sverige är almen tyvärr ofta drabbad av almsjuka, en svamp som sprids av den lilla skalbaggen almsplintborre. Vi har hittills inte observerat almsjuka i Ed (almsjuka är anmälningspliktig enligt växtskyddslagen). Här i Ed har almen lite svårt att självföryngra sig, men man kan hitta plantor i skyddade lägen. Det finns stora, vackra almar bl.a. vid Hagaskolan och på kyrkogården.
- Ask (*Fraxinus excelsior*) – ett träd som självföryngrar sig lätt, växer snabbt och rakt. Sen lövsprickning och tidig lövfällning samt ofta ganska öppen krona gör att asken kan vara lämplig på ställen där man önskar ljus och utsikt. Asken bör värnas då den är hotad på grund av askskottsjuka.
- Bok (*Fagus sylvatica*) – kan endast rekommenderas i skyddade lägen då den här i Ed växer utanför sitt naturliga utbredningsområde. Trots detta finns många stora, fina bokar i trädgårdar i Ed, både vanlig bok och blodbok med röda blad (Bälnevägen 24). Yngre bokar behöver växa flera tillsammans för att bli raka. Gamla bokar blir ofta ihåliga, vilket gynnar svampar, lavar, mossor och fladdermöss.
- Ek (*Quercus robur*) – mycket långlivade och stormfasta träd. Självföryngras relativt lätt här i Ed, men växer ganska långsamt. Blir mycket utrymmeskrävande som gamla. Högt värde för biologisk mångfald: bark med många skrevor, fågelbon (i grenar eller hål), ollon som blir mat till såväl fåglar som gnagare, unga löv konsumeras av många insektsarter men eken har förmåga att skjuta nya löv flera gånger på en säsong.
- Fågelbär (*Prunus avium*) – snabbväxande träd med vacker form och värdefullt virke. Mycket vacker i blomningstiden och frukterna konsumeras av människor, fåglar och djur. Löven ger bra mull.
- Lind (*Tilia cordata*) – heter egentligen skogslind och förekommer naturligt endast sparsamt i Dals-Eds kommun (självföryngrade lindar finns dock på Råvenäset), gamla lindar finns vid Bälneäs och en del yngre träd finns i Trolldalen. Löven (som är ganska små och nästan hjärtformade) ger bra mull, blommorna som blommar mitt i sommaren är fyllda av nektar, frukterna kan konsumeras av fåglar. Barken är på äldre träd lite skorvig och

faller av i tunna flagor och det finns utrymme för många olika insekter. Virket är mjukt och linden är därför ganska populär som hålträd för hackspettar och andra hålbyggande fåglar.

Bohuslind (*Tilia platyphyllos*) – ett av de mest sällsynta trädslagen i Sverige som vildväxande, men var förr relativt vanlig som park- och trädgårdsträd. Blir hög och rak, mycket storväxt och med större blad än skogslind. Den lind som vanligen planteras i tätorter, parklind, är en korsning mellan skogslind och bohuslind. En bohuslind (dock kraftigt beskuren) kan ses bakom Konsum, i hörnet till tomten Björkhaget 1, och en förvuxen berså av bohuslind växer bakom Gamla Real. För att uppfylla konventionen om biologisk mångfald har vi i Sverige ett speciellt ansvar att bevara bohuslinden.

Lönn (*Acer platanoides*) – föryngrar sig lätt i Ed, ganska snabbväxande i ungdomen, ofta rak och fin form. Löven ger bra mull. Blommar tidigt innan lövsprickningen och är viktig för bin och andra insekter. Vackra höstfärger.

5.5.2 Övriga träd:

Asp (*Populus tremula*) – träd med mjukt virke och äldre aspar är mycket populära hålträd.

Äldre träd har oftast massor av lavar på sig och därmed ett myller av mindre kryp. Ofta vackra höstfärger.

Hägg (*Prunus padus*) – snabbväxet träd/buske med vackra blommor och ätliga bär. Tidig lövsprickning. Bli oftast inte så gammal, men kan breda ut sig en hel del, och halvt avbrutna grenar kan skjuta nya ”huvudstammar”.

Klibbal (*Alnus glutinosa*) – kvävefixerande träd som därför ”har råd” att fälla sina löv gröna. Växer helst vid vatten, och såväl blad som ”kottar” uppskattas av en del fiskarter, medan andra fiskarter som röding äter insekter vilka faller ner ur trädkronan. Alkottefröna äts av fåglar, särskilt grönsiskor har detta som sin favoritkost. Barken är grov och full med sprickor. Virket har en vacker färg och ibland masurstruktur, och det är motståndskraftigt mot fukt. Gamla alar kan stå kvar länge fast de är alldeles ihåliga. Skjuter stubbskott och är därför ganska lätt att återetablera. Vackra, gamla alar finns längs norra stranden av Lilla Le.

Lärk (*Larix decidua*) – barrträd som faller sina barr varje år. Barren har högre pH än dem från andra barrträd och ger därför bättre mull. Mycket vacker i lövsprickningen samt när de unga honblommorna blommar (kottarna) med intensivt rosa färg. Frön äts av fåglar och gnagare. Äldre lärkträd samt föryngring finns vid rastplatsen längs Nössemarksvägen.

Oxel (*Sorbus intermedia*) – träd som växer långsamt, och är därmed lämpligt i tätortsmiljö om man vill ha träd med liten krona. Vackra blomklasar och röda bär, vilka utgör viktig vinterföda för fåglar.

Rönn (*Sorbus aucuparia*) – småväxt träd eller buske med vackra blommor och bär, vilka utgör viktig vinterföda för fåglar. Även löven får vackra höstfärger. Ofta flerstamig.

Sälg (*Salix caprea*) – en av de tidigast blommande växterna som är insektspollinerade, och därför mycket viktig för bin, humlor och andra nektarberoende insekter, samt indirekt viktig för fåglar. Omtyckt av många fåglar (knoppar), gnagare och hjorddjur (knopp och kvistar).

5.5.3 Buskar:

En (*Juniperus communis*) – bra buske för områden där marken inte är så bördig. Tät och fin för skyddade fågelboplatser, även bären äts av fåglar. Sprider sig ganska lätt med hjälp av fåglar och smågnagare.

Fläder (*Sambucus nigra*) – äkta fläder (vita, flata blomklasar och svarta bär) är till skillnad från druvfläder (gröna, toppiga blomklasar och röda bär) en mycket vacker och nyttig

buske. Har gamla traditioner inom folktron och planterades ofta på gårdsplanen för att bären skulle kunna användas till saft och medicin.

Hagtorn (*Crataegus* spp.) – buske eller litet träd med tornar. Vackra blommor och röda bär som äts av fåglar och gnagare. Hagtorn kan formas till täta, ogenomträngliga häckar.

Hassel (*Coryllus avellana*) – vår tidigaste vårbloffa: om du ser en hasselbuske med blommande hanhängen (gula) titta då lite närmare på grenarna för att upptäcka de pyttesmå chockrosa honblommorna. Är vindpollinerad, men pollen tidigt om våren är viktigt för bin. Löven är mycket näringsrika och lätt nedbrytbara. Hassel lever i en slags symbios med den märkliga blomman vätteros. Nötterna är omtyckta av fåglar, djur och människor.

Nypon (*Rosa dumalis* m.fl.) – nyponbuskar finns vilt i många olika varianter i Sverige. De kan ganska lätt planteras genom sticklingar (en fin buske växer i slänten nedanför järnvägsstationen), och sprider sig sedan genom rotskott och frön. Vackra blommor, användbara nypon.

Olvon (*Viburnum opulus*) – halvstor buske med vackra vita blommor (i midsommartid) och röda bär som är giftiga för oss men äts av fåglar.

Vinbär (*Ribes spicatum*) – skogsvinbär heter den art av röda vinbär som växer vild i Sverige (bl.a. i Skansen här i Ed). trevlig buske med blommor, bär och blad som ger bra mull.

5.6 Att lämna gamla och döda träd.

Gammal, grov lövved är av stor vikt för den biologiska mångfalden. Enligt Artdatabankens utredning är nära 4000 svenska arter av svampar, insekter, lavar, mossor och ryggradsdjur beroende av död ved för sin fortlevnad. Flest arter är knutna till lövved. En större andel av de rödlistade (=sällsynta) arterna är beroende av grov död lövved. Om vi vill gynna den biologiska mångfalden skall vi alltså lämna kvar grov, död ved i skogsområden och inte bekymra oss över att detta kan se ”skräpigt” ut i våra ögon. I mer parkliknande markområden där många människor rör sig, kan det vara mindre lämpligt att lämna död ved.

Juridisk bedömning av eventuellt skadeståndsansvar beträffande skador från nedfallande grenar eller stammar (källa: Kommunförbundets civilrättssektion, telefonkontakt). För att skadeståndsanspråk skall kunna ställas krävs uppsåt eller vårdslöshet från den som orsakat skadan. Med det senare förstås när det gäller träd att man som markägare ”försummat att hålla skäligen tillsyn”. Beträffande gamla träd betyder det att man kan anses vårdslös om det finns tecken till röta eller annan skada på trädet och man underlåter att göra något för att förhindra att trädet faller eller att dess grenar ramlar ner. För mycket gamla träd kan det krävas att man har provborrat för att fastställa om trädet är friskt inuti för att man inte skall anses försumlig. Bedömningen av vad som är skäligen tillsyn kan aldrig bli generell utan måste göras i varje enskilt fall. Det ställs strängare krav på tillsyn när det är större risk; dvs i detta sammanhang att trädet ifråga finns utmed en gångväg, vid en bilparkering eller längs en gata. Enligt detta synsätt kan det knappast bli möjligt att få ut skadestånd för skador av nedfallande grenar eller träd i ett tätt skogsbestånd där det saknas stig; dvs markägaren kunde inte rimligen förvänta sig att någon skulle gå just där och kravet på ”skäligen tillsyn” av varje enskilt träd blir alltså mindre.

Rekommendation: I otillgängliga områden lämnas döende och döda träd utan speciell åtgärd. I närheten av stigar måste en viss grad av skötsel till för de döende och döda träden. Döda grenar bör tas ned innan de ramlar av sig själv. Långa, döda stammar som fortfarande står stadigt bör kapas till en höjd av 3 – 4 m och sedan kontrolleras avseende stabilitet med jämna mellanrum. Döende och döda träd som lutar mycket eller står ostadigt bör i frekventerade

områden fällas och läggs kvar på marken. Detta gäller ej i parkliknande områden där man istället bör ta bort större delen av döende träd och ersätta dem med unga träd av samma art.

5.7 Plantera fler träd än de som avverkas

I skogsbestånd strävar man alltid efter att ha en viss täthet i kronskiktet. Detta för att man inte skall få onödigt slyuppslag samt för att träden skall påverka varandra till att växa raka och utan grova sidokvistar. Efterhand röjs och gallras områdena så att de träd som är kvar får bättre utrymme. Även när man planterar träd i parkliknande områden, längs promenadstråk eller strandkanter måste man tänka på att plantera fler och tätare med ungräd än det avstånd man tänkt sig vara lämpligt för de fullvuxna träden. Då blir det lättare att kompensera för skador och man kan i ett senare skede välja den vackraste individen till att bli kvar som fullvuxet träd. Rekommendationen i trädvårdsplanen blir därför att enskilda träd som skall förnyas bör ersättas med en grupp av 3 – 5 ungräd. Detta kan tillämpas även i de fall då man planterar träd längs en strandkant eller ett promenadstråk där ett lämpligt avstånd mellan de fullvuxna enskilda träden är 15 – 20 m. Genom att plantera yngre träd tätare tillsammans och sedan lämna en lucka till nästa grupp, bibehålls vackra utsikter, t.ex. längs Lilla Le.

5.8 Vårdträd

Sedan långt tillbaka i tiden har människor planterat ett speciellt träd på den plats där de bor. Kanske går det tillbaka till förkristen tid och myten om världens stöttepelare asken Yggdrasil. Vid gamla glömda torpställen i skogen kan man ibland se rester av det som var torpets vårdträd. Många av oss känner än idag att vi har ett speciellt träd i vår närhet som betyder mer än att bara vara ett träd. Vårdträd har traditionellt ofta varit ekar, askar och lindar, alla med speciella betydelser i folktron och med många praktiska användningsområden. Idén med vårdträd är värd att bevara och kommer i trädvårdsplanen till uttryck i rekommendationerna i avdelning 8 om att så långt möjligt bevara vissa speciella träd, samt i förslag om att plantera ett eller flera vårdträd vid utbyggnad/ombyggnad av markområden i tätorten.

5.9 Skötsel av träd som tidigare beskurits hårt/felaktigt

Vissa skötseltraditioner inom trädvård har anammat ett beskärningssätt som liknar det sätt på vilket man förr i tiden hamlade träd för att spara torkat löv till kor och getter. Dessa träd har fått sina grenar avsågade en bit intill stammen och har sedan kapats återkommande och har en mängd tunna grenar som växer ut i en kvast från de ursprungliga kapställena vilka i många fall är svullna och valkiga av den återkommande ”skötseln”. Trädslaget lind klarar oftast en sådan behandling ganska bra, och det har även naturligt ofta ”bulor” på stammen där en mängd nya skott växer ut. Många övriga trädslag klarar detta dåligt. I de fall hamling skett, bör detta göras även fortsättningsvis. I de fall man kapat grenar felaktigt finns risk för att svampinfektioner startar i kapställena och att träden sedan ruttnar inifrån.

5.10 Invasiva exotiska arter

Vissa träd och buskar som planteras i våra trädgårdar sprider sig lätt till omgivningen. De flesta av de arter som sprider sig lätt har den egenskapen att de tränger undan andra växter. Här i Ed finns det en trädart (sykomorlön, *Acer pseudoplatanus*), flera buskarter (gullregn, *Laburnum spp.*, snöbär, *Symphoricarpus albus*, vresros (*Rosa rugosa*), häckspirea, *Spirea*

salicifolia) samt ett par örter (parkslide, *Fallopia japonica*, jätteloka, *Heracleum mantegazzianum*) som är särskilt expansiva. De bildar efter hand ogenomträngliga snår. Flera av dessa arter är dessutom ganska svåra att bli av med och kräver återkommande röjning innan de försvinner. Jättelokan är speciellt besvärlig och naturvårdsverket rekommenderar att arten skall utrotas, inte bara för att dess saft orsakar hudbesvär, utan även för att den på många håll invaderar naturliga biotoper och tränger ut inhemska växtarter. Som tur är har vi idag inte så många exemplar av jätteloka inom samhället.

Parksliden har på senare år brett ut sig och är vår största utmaning i nuläget. Det finns ett större bestånd nordväst om badplatsen samt i norra delen av ravinen vid Edsgärdet, och även vid sydvästra delen av Stora Le, vid hoppbacken, samt även på några fler ställen. För att bekämpa den bör den brytas ner och ytan täckas. Växtdelar får inte komposteras, utan lämnas till förbränning på återvinningscentral.

Man bör även undvika att gräva i ett bestånd med parkslide, men om grävning måste ske ska det göras försiktig, eftersom rottdelar ofta ger upphov till nya plantor och spridningen ökar. Jordmassor med parkslide bör inte transporteras och redskap som används vid bekämpning måste rengöras för att undvika ytterligare spridning.

Sykomorlön har spritt sig såväl inom naturreservatet vid Skansen som längre västerut i slutningen nedanför missionskyrkan. Vresros har inte direkt spritt sig fritt än, men risken kan finnas på sikt. I trädvårdsplanen rekommenderas att dessa invasiva arter röjs bort när de påträffas utanför tomtmark (jättelokan bör utrotas även ur trädgårdar).

5.11 Blomsterrika ängar

Eds tätort kunde bli mer attraktiv genom att man etablerar blommande ängsväxter på några av de områden som idag i huvudsak är gröna gräsytor (delområde nr 4, 29 och 36). Även den biologiska mångfalden gynnas av att vi får många olika växtarter med olika blomningstid istället för en homogen gräsplan. Behovet av återkommande skötsel är mindre för en blomsteräng än för en gräsyta då man slipper att klippa många gånger varje säsong. Inledningsvis krävs dock något mer arbete för att etablera de blommande arterna eftersom många gräsytor idag är för näringsrika för att blommorna ska trivas där. Genom att slå gräset ett antal gånger och frakta bort det, kan näringsstatusen i marken sänkas. Det finns färdiga fröblandningar av blommande ängsväxter att köpa. Dessa sås ut på hösten så att fröna kan gro och växten etablera en bladrosett innan vintern. Det finns såväl ettåriga, tvååriga som fleråriga ängsväxter. När ängen slås efter att blommorna vissnat faller fröna ut och ängsväxterna förnyas sig själva.

5.12 Lökväxter

På några gräsytor skulle man kunna etablera tidiga lökväxter. I avsnitt 7 är detta föreslaget för område nr 13, 20, 32 och 36. Skälen till detta skulle både vara att försköna tätorten och att gynna biologisk mångfald. Initialt får man plantera ett antal lökar/knölar (på hösten), men sedan sprider sig blommorna av sig själv, både genom att lökarna delar sig och genom att blommorna sätter frö. Dessa tidiga lökväxter är till stor hjälp för bin, humlor och andra nektarsamlade insekter, samt indirekt för insektsätande fåglar. Blåstjärna (*Scilla*), vårstjärna (*Chionodoxa*), vårlök (*Gagea lutea*), vintergäck (*Erianthis hyemalis*) och snödroppe (*Galanthus nivalis*) är de mest lättetablerade sorterna. Ett par krokusarter kan också vara lämpliga eftersom de på många platser redan har förvildats och förekommer naturaliserade i vårt land; snökrokus (*Crocus tommasinianus*) och vårkrokus (*C. vernus*).

6. Hur olika delområden beskrivs

6.1 Kartmaterial

Översiktskarta i skala 1:12 000 med alla delområden markerade. Gränser mellan delområdena är angivna så exakt som det är möjligt i denna skala. Delområdena är i huvudsak belägna på kommunal mark, men omfattar i vissa fall mark som ägs av annan, vilket då framgår i presentationen av området.

6.2 För varje delområde finns följande information

Nr (markeras på översiktskarta och kartutsnitt). Namn (markeras på kartutsnitt)

Beskrivning av området: Typ av område, t.ex. barr-, löv-, ädellöv- eller blandskog (inkl. trädslagssammansättning samt eventuellt även typer i undervegetation), ängsmark, strandkant, sankmark

Mål för området: Vilken situation skall skötseln av området sträva mot?

Långsiktiga skötselåtgärder: Speciella åtgärder som bidrar till att forma området mot den karaktär som bestämts för det. Saknas denna rubrik så har området i princip den eftersträvade karaktären.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Sådant som måste göras om igen med intervall på ett eller flera år

Krav på omedelbara skötselåtgärder: Akuta åtgärder inom den närmaste 18-månadersperioden. Saknas denna rubrik så har inte det aktuella området något akut behov av skötsel.

7. Beskrivning av delområden

Nr 1. Tavlan (ej kommunalt ägd mark, Eds-Strand 1:21)

Beskrivning av området: Öppen ängsmark med lövskogsholmar/kanter med asp och björk.

Mål för området: Ängsmark hålls öppen. På lövskogsholmar gynnas aspar som efterhand kan bli allt grövre. Eventuellt buskskikt hålls efter.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Ängen slås helst redan tidigt på säsongen och sedan ytterligare en gång under sommaren.

Nr 2. Västra stranden av Stora Lee, från Tavlan till hoppbacken.

Beskrivning av området: Brant östsluttning mot stranden. Promenadväg. Blandskog, delvis med ganska stort lövinslag. Trädskikt: i huvudsak tall samt björk, någon gran, ek, lönn samt enstaka lärk. Buskskikt: hallon, druvfläder, rönn och i södra delen även gullregn.

Mål för området: Olikåldrig blandskog mest löv, inslag av barrträd, ungskog, tätare i nedre delen av backen och glesare i övre del av backen för att gynna utsikt från väg och bostadsområden. Vackra höstfärger eftersträvas. Området skall vara tillgängligt för vardagsrekreation.

Långsiktiga skötselåtgärder: Äldre tallar behålls, vissa som "evighetsträd", ständig förnygring av bestånden genom att behålla/förstärka olikåldrig karaktär. Lövandelen ökas på sikt och då gynna lönn och rönn samt självförnygrad lärk. Några bänkar kan byggas längs med promenadstig.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: I nedre delen av backen normal skogsskötsel i enlighet med gällande skogsbruksplan. Närmast strandkant tätare bestånd. Märk ut och spara yngre träd som skall ersätta gamla träd. Røj bort gullregn och eventuella andra "rymlingar" från trädgårdar. Stigen längst ner i backen hävdas, likaså eventuella spontana stigar som leder ner till denna från bostadsområden i väster.

Nr 3. Runt Toppen.

Beskrivning av området: Kuperat område, delvis berg i dagen. Yngre blandskog med dominans av björk, enstaka tall, gran och sälg. Enligt muntlig uppgift är det nordvästra hörnet av detta område planterat med masurbjörk. Ingen dokumentation om detta finns på kommunen.

Mål för området: Gles lövdominerad skog med tallinslag. Genom att gynna ek kan slyuppslag minimeras i närheten av dessa. Masurbjörk bevaras.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Eventuellt slyröjning (underröjning). I övrigt normal beståndsutveckling med gallring när beståndet blir äldre. Masurbjörk sköts om möjligt enligt speciellt program framtaget i Finland, skogsvårdsstyrelsen i Fyrbodal kan mera om detta. (Avverkning av masurbjörk ger mycket stort rotnetto.)

Nr 4. Sågtjärn.

Beskrivning av området: Ängsmarker ned mot badplats, lövdominerade skogsdungar. Trädskikt: äldre asp samt en del ek, i övrigt björk, tall, rönn. Buskskikt: rönn, sälg, en.

Mål för området: Öppen ängsmark med hagmarksdungar. Attraktivt område för vardagsrekreation under alla årstider.

Långsiktiga skötselåtgärder: Ängsmark hålls öppen, om möjligt utveckling mot mer artrikt område (kräver inledningsvis mer skötsel än nuvarande, samt någon investering i t ex ängsfröblandning). I skogsdungar gynnas ek, asp, rönn och en.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Ängen slås på sensommaren (efter blomning och fröande). Gräsplan mot badplats sköts mer intensivt.

Nr 5. Topperudsstugan.

Beskrivning av området: Kuperat område med såväl fuktiga svackor som berg i dagen. Lövdominerad blandskog med flera grova aspar (många bohål).

Mål för området: Gles lövblandskog med många grova aspar samt inslag av ek, sälg och tall. Røjning för att gynna bestånd av blåsippor.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Eventuellt slyrøjning samt røjning av självföryngrad gran. Spara vissa yngre lövträd för att på sikt ersätta döende träd.

Nr 6. Norr om Sykes.

Beskrivning av området: Tallskog med något lövinslag, åt öster granskog.

Mål för området: Skogsområde med produktionsskogskaraktär. Bra ”skärm” mellan bostadsområde och Sykes.

Långsiktiga skötselåtgärder: Spara evighetsträd av tall vid kommande avverkning.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Røjning & gallring enligt skogsbruksplan. Märk ut evighetsträd.

Nr 7. Runt Utsiktens gymnasieskola.

Beskrivning av området: Tallskog, samt en del lövträd (björk, sälg) på skolområdet.

Mål för området: Gles tallskog, evighetsträd av tall sparas. På skolområdet skall döende träd ersättas i god tid; förslagsvis kan man vid dessa tillfällen välja att plantera arter som kan bli ”vårdträd”, t.ex. bohuslind, ek, fågelbär och oxel. Dessa träd placeras i områden som inte riskerar att beröras av eventuell framtida utbyggnad enligt gällande detaljplan.

Långsiktiga skötselåtgärder: Ersätta döende träd enligt ovan med hjälp av föryngring eller nyplantering.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Røjning och gallring enligt skogsbruksplan. Märk ut evighetsträd.

Nr 8. Timmertjärn – Vik.

Beskrivning av området: Blandskog med i huvudsak gran och mindre inslag av tall, björk och asp, ett område grandominerat samt något gran och klibbal/gråal i fuktigare partier.

Mål för området: Blandskog i området närmast tjärnet, i övrigt granskog. Hålls gles i sluttning mot Timmertjärn. I fuktiga partier bevaras något tätare blandskog.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Gallring enligt skogsbruksplan. Äldre träd av tall, asp och klibbal sparas så länge som möjligt. Stigar underhålls.

Nr 9. Bergslätt.

Beskrivning av området: Lövdominerad blandskog; asp, björk, sälg, samt inslag av tall och gran. Buskskikt rönn, sälg och något hassel. I slänten söder om vandrarhemmet flera äldre tallar.

Mål för området: Lövblandskog. Spara gamla tallar och grov asp.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Røjning och gallring i enlighet med skogsbruksplan. Föryngring av tall sparas i de talldominerade områdena för att ersätta de träd som går ut.

Nr 10. Snörrumsskolan - Fornstigen

Beskrivning av området: Lövdominerad, olikåldrig blandskog. Björk, asp, tall, någon gran och ek.

Mål för området: Rekreationsskog som är lätt tillgänglig för skolbarn och boende.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Bevara äldre asp, förnya övriga äldre lövträd i god tid. Hävda stigar.

Nr 11. Norra och Södra Äng.

Beskrivning av området: Blandskog, ungskog. Tallen och björk är äldre med yngre lövträd; björk, sälg, asp och till viss del ek. Buskskikt rönn, sälg och delvis hassel. Fältskikt blåbär, ljung, kruståtel, kovall.

Mål för området: Gles talldominerad blandskog med enstaka äldre ekar. Vardagsrekreation.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Gallring i enlighet med skogsbruksplan. Märk upp och spara evighetsträd samt yngre ekar. Hävda stig längs kanten av Lilla Le.

Nr 12. Strandkant Lilla Le från Sjöstugan till Sockenstugan (norra vägen).

Beskrivning av området: Strandkant, delvis med bladvass, delvis utan fältskikt. Vissa sträckor äldre klibbalar.

Mål för området: En ”bård” av klibbal längs hela sträckningen. Klibbalen är viktig för att skapa god miljö för rödingen då den dels kan ha en positiv inverkan mot att stabilisera vattnets pH samt hyser en mängd olika insekter som kan falla ner i vattnet och bli till föda för fisken. Döende och döda klibbalar är goda biotoper för diverse vedlevande insekter samt fåglar.

Långsiktiga skötselåtgärder: Avstånd mellan stora träd bör vara 15-20 m. Genom att hävda detta avstånd även vid plantering av ersättningsträd kan man bibehålla den fina utsikten över sjön från strandpromenad och samhälle.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Beredskap för föryngring av klibbalar. I anslutning till döende träd sparas/planteras en grupp av unga individer. Döende träd avlägnas till större delen. Om stubbar av klibbal är någorlunda friska kan de sparas (höjd 50-70 cm) för att producera stubbskott till en ny generation av klibbal.

Nr 13. Nedom Ängsvägen.

Beskrivning av området: Östsluttning mellan tomter och strandpromenad. Enstaka träd; björk, rönn, tall. Buskskikt hallon. Fältskikt delvis kraftig gräsväxt.

Mål för området: Attraktiv sluttning med trädsnitt som håller tillbaka oönskad buskvegetation och gräs. Det är viktigt att den attraktiva utsikten bibehålls.

Långsiktiga skötselåtgärder: Befintliga träd av tall sparas och behåller sin naturliga karaktär. Rönns gynnas. I övrigt etableras nya träd av arter som är lägre och har mer samlad krona, förslagsvis oxel.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Viss beskärning av döda grenar i krona på äldre träd (efter behov).

Krav på omedelbara skötselåtgärder: Återetablering av träd på de ställen där de nyligen blivit avverkade. Oxel. Eventuellt kan lökväxter etableras längs en del av strandpromenaden.

Nr 14. Terrassparken.

Beskrivning av området: Park med inslag av häckar. Ett antal äldre lindar.

Mål för området: Parkområde för rekreation med inslag av träd i nedre delen av slänten samt blommor, gärna sorter som gynnar pollinering.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Se över behov av föryngring.

Krav på omedelbara skötselåtgärder: Plantering av träd och buskar i nedre delen av slänten mot Storgatan.

Nr 15. Torget.

Beskrivning av området: I huvudsak bilparkering. Enstaka träd av beskurna lindar.

Mål för området: Trädinslag i parkeringen.

Långsiktiga skötselåtgärder: På sikt kan beskurna lindar bytas mot rönn, oxel eller förädlad variant av hägg. Denna åtgärd kommer att ge minskat behov av årlig skötsel.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Måttlig beskärning av träden.

Nr 16. Konsum.

Beskrivning av området: Parkering med lönnar som årligen beskärs hårt. På baksidan ett par äldre ekar.

Mål för området: Trädinslag vid parkeringen, Ek bevaras.

Långsiktiga skötselåtgärder: Förslagsvis byts beskuren lönn ut mot lågväxande träd med sammanhållen krona, t.ex. oxel eller förädlad variant av rönn. Denna åtgärd kommer att kräva

mindre skötsel samt ge ett trevligare intryck med såväl blomning om försommaren, röda bär om hösten samt besök av sidensvans om vintern.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Ersätta träd som tas ner.

Krav på omedelbara skötselåtgärder: Plantera unga träd av lämplig art. Skydd mot skadegörelse. Bevara ekar.

Nr 17. Runt Linden. (del av området ägs av Smyrnaförsamlingen, Ed 2:14)

Beskrivning av området: Enstaka träd av lönn, rönn etc, häckar, buskage av bergtall mot Smyrna. Lönnarna felaktigt beskurna, röta har förmodligen trängt in i några av grenarna.

Mål för området: Trädinslaget behålls på nuvarande nivå, dvs med cirka 7-8 m mellanrum mellan träden såväl runt husen som längs parkeringen.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Ersätta träd och häckplantor som dör ut.

Krav på omedelbara skötselåtgärder: Lönnar beskärs försiktigt genom att rötangripna grenar tas bort och kronan öppnas upp.

Nr 18. Freudenthalska parken.

Beskrivning av området: Park med enstaka äldre träd, främst lind.

Mål för området: Något ökat antal träd, främst av blommande och mer lågväxande arter; rönn, hägg.

Långsiktiga skötselåtgärder: Ersätt döende/borttagna träd, vissa ersätts med blommande arter enligt ovan.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Måttligt behov; eventuell beskärning av grenar. Ersätta utgående träd i god tid.

Nr 19. Nedom Faktorsgatan mot Lilla Le.

Beskrivning av området: Brant sydsluttning med en del lövträd; lönn, ek samt någon björk och en trädformad hassel. Buskskikt med hassel samt parkslide.

Mål för området: Lövträd i glest förband med respekt för önskan om utsikt från bostadshus.

Långsiktiga skötselåtgärder: Lämpligt buskskikt, t.ex. av äkta fläder eller nypon, bör etableras som skydd mot erosion. Eventuellt öka tillgängligheten från Faktorsgatan genom etablering av en enkel trätrapp. Naturlig föryngring förekommer, och värnas.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Varsam beskärning av kronor på större träd för att ge bättre utsikt från bebyggelse. Ersätta äldre träd i god tid. Röja bort oönskad buskvegetation av parkslide.

Krav på omedelbara skötselåtgärder: Rövning av parkslide.

Nr 20. Badplatsen.

Beskrivning av området: Gräsplan med kort gräsvegetation. Äldre och yngre klibbal. Enstaka rönnar.

Mål för området: Attraktivt parkliknande område som inbjuder till användning även utanför badsäsongen. Klibbalar sparas där så är lämpligt. Väl avgränsat parkeringsutrymme = hindra parkering på gräsytona.

Långsiktiga skötselåtgärder: Plantering av blommande träd; fågelbär, rönn, oxel och eventuellt hästkastanj, speciellt runt parkering.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Föryngring av äldre klibbal i god tid. Skötsel av gräsplan.

Krav på omedelbara skötselåtgärder: Plantering av träd vid badplatsen samt tidigblommande lökväxter (snödroppe, scilla, vårlök).

Nr 21. Södra stranden av Stora Lee, från hoppbacken till reningsverket.

Beskrivning av området: Brant nordöst-/nordsluttning mot stranden. Promenadvägar. Lövskog – blandskog (tall & löv), delvis med ädellöv. Trädskikt: övervägande ek men också inslag av björk, asp, sykomorlön, lönn, ask, tall. Buskskikt: snöbär, druvfläder, rönn, hallon. Parkslide förekommer också vid gamla hoppbacken.

Mål för området: **Utsikt över Stora Le.** Åldersblandat bestånd av i huvudsak löv med tallinslag. Äldre träd sparas så länge som möjligt, men döende/döda träd tas bort längs stigar. Överst i backen glesare trädskikt med äldre tallar för att gynna utsikt från bostadshus samt missionskyrkan.

Långsiktiga skötselåtgärder: Gynna ädellövträd i alla åldersklasser samt grova aspar och äldre tallar. Behåll åldersblandad skog. Trädskiktet kan hållas gles där ekar gynnats eftersom dessa konkurrerar bort slyuppslag. Gynna plantor av tall, ek, ask, hassel och rönn. Hindra utbredning av oönskade arter (sykomorlön & snöbärsbuske).

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Rövning av slyuppslag (asp, björk) samt rövning av buskar, speciellt snöbär men också parkslide och ev sykomorlön. Märka ut och spara självföryngrade trädplantor av ek och andra lövträd som skall sparas för att på sikt ersätta gamla träd. Hävda stigar.

Krav på omedelbara skötselåtgärder: Bekämpa parkslide. Röv bort snöbärsbuskar.

Nr 22. Skansen.

Beskrivning av området: Kuperad mark på moränavlagring, delvis överlagrad med sediment. Brant nordsluttning ner mot Stora Le med blandad ädellövskog. Trädskikt: ek, lönn, ask, asp, björk, rönn, hägg. Buskskikt: hassel, druvfläder, skogstry samt till viss del förvildad snöbärsbuske och häckspirea. Fältskikt: vitsippa, blåsippa, lungört, liljekonvalj (samtliga vår), sommar sparsamt fältskikt, delvis blåbär, ängssvingel och kruståtel.

Mål för området: Utsikten mot Stora Le från järnvägsstation, hotell Carl XII och bostäder vid Sågverkarevägen är prioriterad. Flerskiktad och olikåldrig ädellövskog med park- och strövområdeskaraktär. Höga värden för biologisk mångfald. Rastplats i gott skick. Gräns mot naturvårdsområde skall vara väl markerad för att undvika överträdelser.

Långsiktiga skötselåtgärder: Gynna ädellövträd i alla åldersklasser samt grova aspar. Behåll åldersblandad skog. Trädskiktet bör ej glesas ut så mycket att uppslag av busk och aspsly ökar (såsom nu har skett nedanför Hotell Carl XII), men bör tillåta ljusinsläpp till marken för att etablera fältskikt hela året och därmed minska eventuell erosionsrisk. Grov, död lövved sparas för att gynna biologisk mångfald. Gynna plantor av hassel, ek och rönn.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Gallra försiktigt i övre delen av backen. Rövning av slyuppslag (asp, björk) samt rövning av barrplantor. Snöbärsbuske och häckspirea röjs bort. Märka ut och spara självföryngrade trädplantor av ek och andra lövträd som skall sparas för att på sikt ersätta gamla träd. Hålla rastplatsen och minnesstenen i stånd. Bevara gamla järnvägsvallen som promenadväg.

Nr 23. Bälånäs.

Beskrivning av området: Gammal industrimark, delvis förbuskad med lövuppslag; björk, asp, gråal. Delvis massivt fältskikt av lupiner.

Mål för området: Avvakta eventuell kommande sanering och därefter ny detaljplan för området.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Inte så aktuellt för närvarande, eventuellt någon rövning i södra delen av området för att ge bättre utsikt mot Stora Le.

Nr 24. Småbåtshamnen vid Stora Le.

Beskrivning av området: Parkliknande område med gräsmattor och enstaka träd; björk och sälg.

Mål för området: Attraktivt parkområde med träd som ger en fin inramning till klubbhus och strandkant.

Långsiktiga skötselåtgärder: Ersätt nedtagna träd, gärna med blommande träd (fågelbär, rönn) eller klibbal.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Slå grässlätten.

Nr 25. Trolldalen.

Beskrivning av området: Bäckravin i lersediment med olikåldrig lövskog (björk, gråal, asp), delvis ädellövskog (ek, lind, alm, ask). Buskskikt rönn, hassel, fågelbär. Fältskikt bl.a. av strutbräken samt örter under våren. Nyckelbiotop enligt skogsvårdsstyrelsens inventering.

Mål för området: Fri utveckling av området. Död lövved får ligga.

Långsiktiga skötselåtgärder: Eventuellt röjning läns vägar vid behov.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Eventuellt röjning läns vägar vid behov.

Nr 26. Trekanten vid Bälänsvägen.

Beskrivning av området: Litet markområde inramat av vägar. Bestånd av gråal och björk.

Mål för området: Lövsjogsbestånd, företrädesvis björk och al.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Röjning av slyuppslag.

Nr 27. Gamla Real. (del av området ägs av Banverket, Ed 2:2)

Beskrivning av området: Parkliknande områden med äldre träd; ek, lönn, lind.

Mål för området: Bevara som ett område med äldre ädellövträd. Framförhållning i föryngring. Eventuellt återetablera äldre "kulturelement" inom Gamla Real såsom berså av bohuslind (beskåras) samt "grötlunkar" (=små grusgångar som kortare promenadstigar).

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Eventuellt beskärning av döda grenar. Etablering av yngre träd för att ersätta utgående träd.

Krav på omedelbara skötselåtgärder: Återetablering av blodbok inom Gamla Reals område.

Nr 28. Ravin vid Edsgärdet. (del av området ägs av Banverket, Ed 2:2, samt Edshus AB)

Beskrivning av området: Blandad olikåldrig lövsjog; asp, björk, ek, sälj samt något gran. Buskskikt av rönn och hassel. Fältskikt av sjogsfräken samt ormbunkar. Nyckelbiotop enligt sjogsvårdsstyrelsens inventering. Pågående invasion av parkslide i norra delen av området.

Mål för området: Gles lövdominerad sjog. Viss grov död ved får ligga kvar för att tillgodose biologisk mångfald och med hänsyn till nyckelbiotopen (i enlighet med vad även sjogsbruksplanen föreskriver).

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Endast att ta bort självföryngrad gran. (En äldre gran i norra delen kan stå kvar.)

Krav på omedelbara skötselåtgärder: Røj bort parkslide i norra delen. Rensa upp den norra slänten.

Nr 29. Ängsmark nordöstra hörnet av Lilla Le.

Beskrivning av området: Gräsbevuxen ängsmark med kvävegynnade gräsarter som hässlebrodd, rörfilen, tuvåtäl, hundäxing m.fl.

Mål för området: Blommande ängsmark med arter som gynnas av mer näringsfattig mark. Visst trädsjikt.

Långsiktiga skötselåtgärder: Minska markens kväveinnehåll. I samband med eventuell ny detaljplan för området överväga att planera in en ”bård” av blommande träd längs östra kanten av området (mot vägen) – se vidare avsnitt 5.5 under beskrivningen av fågelbär om blommande trädets inverkan på bilisters beteende!

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Ängen slås årligen efter blomning (sensommar). Höet fraktas bort.

Krav på omedelbara skötselåtgärder: Slå ängen och frakta bort (för att minska markens kväveinnehåll). Insådd av blommande ängsväxter hösten 2021.

Nr 30. Skogen öster om Hagaskolan.

Beskrivning av området: Skogsbacke med blandskog av i huvudsak tall och asp, med inslag av björk och ek, samt i ett fuktigare parti även gran.

Mål för området: Skogsområde, men spara några träd som inte skulle sparas vid ”normal gallring”, t.ex. vidkroniga, krokiga klätterträd.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Normal gallring i huvudsak i enlighet med skogsbruksplan, dock kan en olikåldrighet i beståndet eftersträvas. Evighetsträd av tall och ek skall sparas vid framtida avverkning.

Nr 31. Skolgård Hagaskolan

Beskrivning av området: Här finns ett fåtal äldre träd av olika arter; tall, ek, lönn, lind, alm, oxel, rönn m.fl.

Mål för området: Utöka antalet olika träd för en större artrikedom. Detta kan ske genom att ersätta döende träd med nya arter eller genom att plantera några nya träd i samstämmighet med skolans egen planering om skolgårdens funktion och utseende. Satsa på att några träd kan tåla omild behandling (klättring).

Långsiktiga skötselåtgärder: Eventuellt etablera träd och buskar av arter som inte finns f.n.; gran, lärk, serbisk gran, glasbjörk, ornäsbjörk, asp, poppel, fågelbär, klibbal, ask, hästkastanj, sälg, hägg, hassel, olvon, äkta fläder, idegran. Etableringen av nya träd kan sträckas ut över flera år.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Viss krongallring av döda grenar etc. Ersätta gamla utgående träd. Nyplanterade träd skall vara så stora (tåliga) som möjligt.

Nr 32. Stallbacken.

Beskrivning av området: Äldre alléträd av främst lönn. Mindre ”skogsbacke” med björk och en.

Mål för området: Alléträd och skogsbacke behålls. Skuggträd skall om möjligt etableras vid bilparkering.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Behåll och föryngra alléträd. Skogsbacken vårdas, eventuellt med etablering av tidigblommande lökväxter (snödroppe, scilla).

Nr 33. Stubbekas. (Bostadsrättsförening)

Beskrivning av området: Bostadsområde med delvis parkliknande karaktär (enstaka träd), delvis ridå mellan två bostadsområden (samt församlingshem/bostadsområde) med yngre tätt bestånd av löv (asp, björk) och något tall.

Mål för området: Bostadsområde med lämplig trädvegetation. Träd som dekorativt inslag (mellan husen, vid parkering), samt avskiljare mellan bostadsområden.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Inget särskilt. Träd som gallrats i kronan bör dock underhållas tills önskad kronutveckling är etablerad. Ersätta träd som dör ut.

Krav på omedelbara skötselåtgärder: Försiktig röjningsgallring av ridå mellan Gula Villan/ bostadsområde.

Nr 34. Öster om Kyrkoområdet & norr om Farmarenergi.

Beskrivning av området: Skogsområde med blandskog, till stora delar nyligen slutavverkat och planterat med gran.

Mål för området: Skogsområde. Vardagsrekreation.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Gallras och röjs i enlighet med skogsbruksplan. Stigar hävdas.

Nr 35. Vägslänt ovan östra stranden av Lilla Le, från Sjöstugan till Sockenstugan.

Beskrivning av området: Brant västsluttning ner mot strandpromenaden. Asp, lönn, björk, ek samt enstaka rönn och klibbal, Buskskikt av hallon och något druvfläder.

Mål för området: Träd behålls i nedre delen av sluttningen, prioritet åt ek och lönn. I den övre delen av sluttningen etableras ny buskvegetation. Buskarna kommer att ersätta ett antal yngre träd som idag hindrar utsikten över Lilla Le från vägen, samt kommer att förhindra slyuppslag av asp. Vid etableringen prioriteras blommande buskar som vild nyponros, olvon och äkta fläder eftersom dessa kan hållas tillräckligt lågväxande för att ej hindra utsikten.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Röjning av oönskad buskvegetation. Märk upp och spara plantor av önskade arter.

Nr 36. Ängsmark vid Sockenstugan.

Beskrivning av området: Gräsbevuxen ängsmark med enstaka tall, björk, sälg och druvfläder.

Mål för området: Blommande ängsmark med många olika blomsterarter. Enstaka träd samt blommande buskar.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Slå ängen efter blomningen. Gräset fraktas bort.

Krav på omedelbara skötselåtgärder: Insådd av blommande ängsväxter (höst). Plantering av tidigblommande lökväxter (snödroppe, scilla) på områden med kortvuxet gräs (öster om vägen). Eventuellt etablera olvonbuske eller äkta fläder väster om vägen.

Nr 37. Sydöstra kanten av Lilla Le, från sockenstugan till Gröne backe.

Beskrivning av området: Blandskog dominerad av tall och björk, med inslag av ek, asp, sälg och lönn. Buskskikt av hassel, rönn och hallon. Fältskikt blåbär, kruståtel, örnbräken samt en del brännässla nära sockenstugan. Självförygrade småplantor av ek. Ett område med tätare ungskog av tall.

Mål för området: Gles skogsmark med olikåldrig karaktär. Gynna utsikt mot Lilla Le från väg och cykelbana samt från sockenstugan.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Viss röjning av sly. Märk upp och spara plantor som skall sparas. Hävda stigar.

Nr 38. Väster och norr om Brandstationen.

Beskrivning av området: Småkuperat område med blandskog av tall och björk. Inslag av sälg, asp och något ek. Fyra äldre douglasgranar i västra delen av området. Buskskikt i huvudsak rönn samt småplantor av ek, lönn och något gran. Fältskikt delvis kraftig gräsväxt (i huvudsak tuvtåtel) samt örnbräken.

Mål för området: Gles skogsmark, eventuellt något tätare än idag (uppslag av sly bör förhindras). Det skall vara möjligt att skymta Lilla Le från riksvägen.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Viss röjning av sly och eventuellt av örnbräken. Märk upp och spara plantor av ek, lönn och tall, samt om möjligt av douglasgran (självförygrade plantor på drygt en meter fanns tidigare men blev bortröjda).

Nr 39. Edsbräcken.

Beskrivning av området: Tallskog i olika åldrar, inslag av gran.

Mål för området: Skogsmark.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Sköts i enlighet med skogsbruksplan. Hävda stigar.

Nr 40. Jordbron.

Beskrivning av området: Randområde till industrier och väg. I huvudsak gräsväxt samt ogräsvegetation (lupiner etc). En del björkar.

Mål för området: Attraktiv infart till Ed med bård av träd och buskar som är förenliga med Vägverkets krav på fri sikt etc. Eventuell allé av mindre träd längs med nuvarande infartsväg.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Gräs slås. I övrigt endast ersätta träd som går ut.

Krav på omedelbara skötselåtgärder: Etablering av träd vid infarten.

Nr 41. Lindberget (ej kommunalt ägd fastighet, Bälнас 2:1).

Beskrivning av området: Ädellövskog med flera mycket gamla lindar i norra delen, samt ett tiotal stora gamla ekar. I övrigt yngre – medelålders lövträd av ek, lind, lönn, ask, asp, björk och sälg. Delvis mycket tätt. Enstaka granar. Buskskikt främst hassel samt något en och nypon. Fältskikt örnbräken, majbräken, gräs, vårfryle, harsyra, blåsippan, smultron, sötvedel samt enligt uppgift kransrams, gullviva och hässleklocka. Området var förr enligt uppgift en mycket populär utflyktsplats när man ville ”maja” i slutningen och se på vårblommor. De senaste åren har blomsterrikedomen avtagit pga igenväxning i trädsnittet samt tilltagande fältskikt av örnbräken.

Mål för området: Artrik ädellövskog som inbjuder till vardagsrekreation. Stigar och rastplats hävdas. Grov, död lövved sparas.

Regelbundet återkommande skötselåtgärder: Försiktig gallring runt äldre ekar. Spara självföryngring av ädellöv som kan ersätta döende träd. Minska beståndet av örnbräken genom att ”nicka” av unga skott om våren.

Krav på omedelbara skötselåtgärder: Gallringsröjning i de tätaste partierna samt runt de stora ekarna. Ta bort granar.

8. Beskrivning av enstaka träd av speciellt värde

Dessa träd bör bevaras så långt som möjligt. I god tid innan de pga ålder och/eller skador måste avverkas skall de ersättas med ett eller flera unga träd av samma art. De nyplanterade träden skal ges en skötsel som främjar deras utveckling till värdiga ersättningsträd.

- A. Gran (*Picea abies*) vid Tavlan, ovanligt högt träd. (Ed 10:2)
- B. Lärkträd (*Larix decidua*), rastplats Toppen. (Ed 10:2)
- C. Gamla aspar (*Populus tremula*). Sågtjärn. (Ed 10:2)
- D. Gammal tall (*Pinus sylvestris*), missionskyrkan. (Ed 4:45)
- E. Pyramidek (*Quercus robur* var. *fastigiata*), Hotell Carl XII (Ed 2:3)
- F. Ek (*Quercus robur*), vid museet. (Ed 2:60)
- G. Rödek (*Quercus rubra*) och lönn (*Acer platanoides*), framför kommunhuset. (Ed 2:147)
- H. Bokar (*Fagus sylvatica*) och bohuslind (*Tilia platyphyllos*), Freudenthalska villan. (Ed 2:20)
- J. Hästkastanj (*Aesculus hippocastaneum*), busstationen. (Ed 10:3)

K. Lönnar (*Acer platanoides*) och äppelträd (*Malus* spp.), bakom kommunhuset. (Ed 2:17, 10:3)

L. Ekar (*Quercus robur*), järnvägsstationen. (Ed 2:2)

M. Bok (*Fagus sylvatica*) och ek (*Quercus robur*), Lennart Ernstsson. (Ed 2:32)

N. Bohuslind (*Tilia platyphyllos*) och ekar (*Quercus robur*), bakom Konsum. (Ed 10:3)

O. Ek (*Quercus robur*), Trolldalsvägen. (Ed 10:1)

P. Almar (*Ulmus glabra*) (Ed 1:25) Hagaskolan.

Q. Almar (*Ulmus glabra*), kyrkogården. (Ed 1:97)

R. Ek (*Quercus robur*), norr om Carlssons handelsträdgård (Ed 10:1)

S. Douglasgranar (*Pseudotsuga menziesii*), mittemot Gröne Backe. (Ed 10:1)

T. Rönner (*Sorbus aucuparia*), Södra Moränvägen 36. (Ed 3:87)

9. Analys av trädvårdsplanens innehåll jämfört med uppställda mål

Ståndortsanpassade skötselanvisningar – ja. Föreslagna trädslag är de som är bäst lämpade för den aktuella marken. Det kunde kanske framgå något tydligare att det krävs tätare krontak på bättre marker för att hindra uppkomst av sly.

Gynna en mångfald av trädslag och växtarter, främst inhemska – ja. Förslagen syftar till att bredda antalet arter av såväl träd som buskar.

Utveckla den biologiska mångfalden genom val av trädslag och val av skötselåtgärder – ja. Detta sker främst genom val av trädslag för nyetablering/återetablering i respektive delområde samt genom att spara grov, död lövved i mer otillgängliga områden.

Framhäva Eds skönhetsvärden – ja. Förslag om utsiktsbefrämjande åtgärder (gallring, kronbeskärning), plantering av nya, vackra träd (vårdträd samt blommande träd) samt plantering av blommande buskar.

Bevara och förnya enskilda viktiga träd i samhället – ja. Förslagen i avsnitt 8.

Områden lämpade för vardagsrekreation skall ges en skötsel som främjar tillgängligheten – ja. Rekommendationer om att hävda stigar samt att bygga fler bänkar.

Behovet av årligt återkommande underhåll skall minskas genom planens skötselrekommendationer – ja, delvis. För de områden där man prioriteras utsikt främst kan inte trädantalet hindra massiva slyuppslag, utan där får man även fortsättningsvis räkna med att röja ganska ofta. Blomsterrika ängar är mindre arbetskrävande än gröna gräsytor.

9.1 Kostnader

På några års sikt bör skötseln av tätortsnära skogsområden bli billigare om man följer planens rekommendationer. Detta sker dels genom minskat arbetsbehov för årlig skötsel, dels genom mindre behov av plantering genom att bestånden blir olikåldriga och flerskiktade och det därigenom finns god chans för nya plantor och unga träd av de flesta arter att etablera sig.

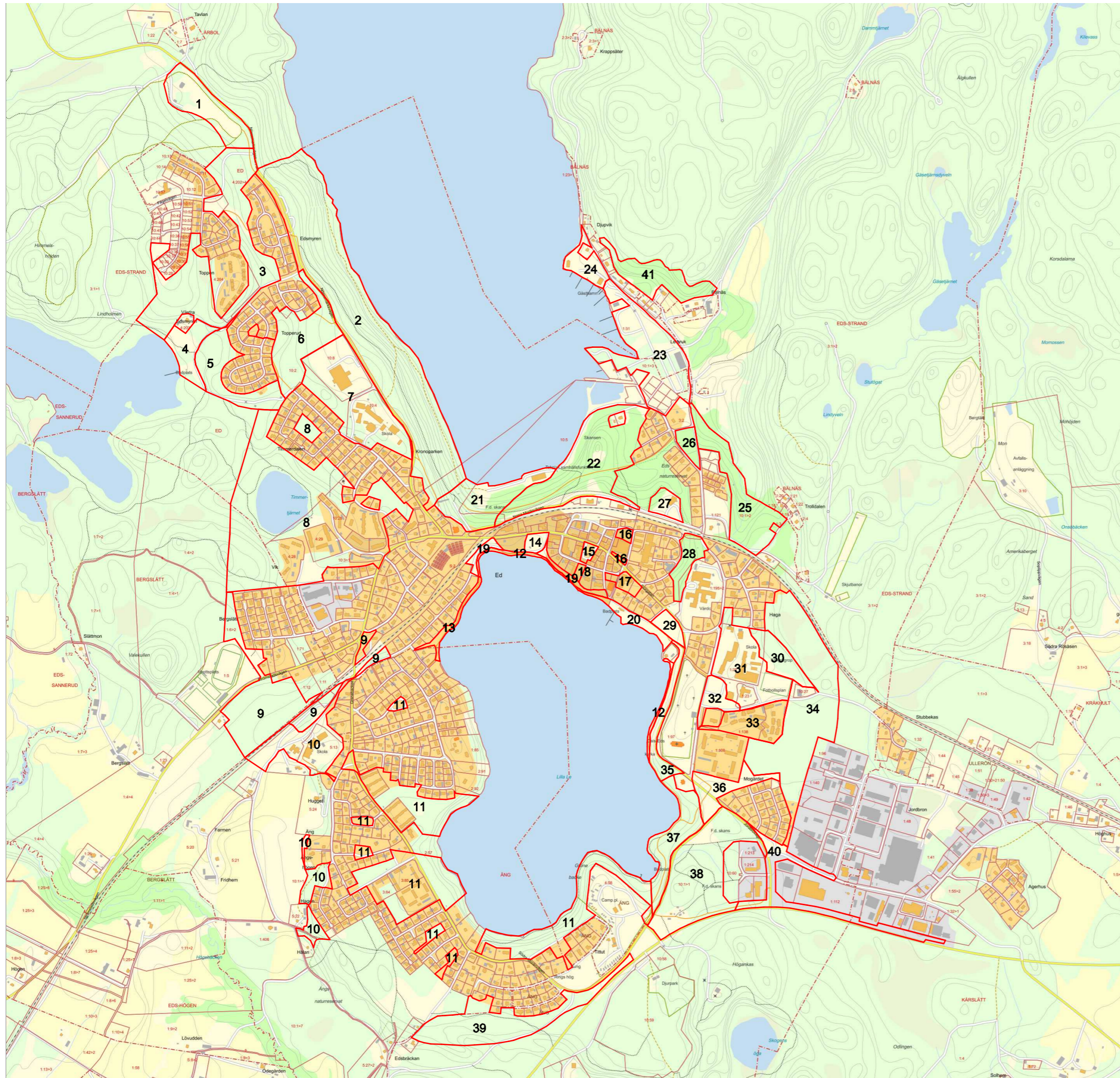
För att över tid bibehålla och bygga upp ett bra olikåldrat bestånd, anlägga ängsmark och plantera in fler perenn- och lökväxter krävs det finansiering och detta skulle förslagsvis kunna göras genom att avsätta en del av vinsten från skogsförsäljningen. Detta skulle då utgöra en finansieringsmöjlighet fortsatt utifrån behov.

10. Referenser

Grön Skogbruksplan, Dals-Eds kommun, 1999-2009. Skogsvårdsstyrelsen.

Skogsvårdsstyrelsens sida om skötsel av masurbjörk:
http://www.svo.se/minskog/templates/minskog_vanlig.asp?id=8926

Den virtuella floran: <http://linnaeus.nrm.se/flora/>

REG	ANT	ÄNDRINGEN AVSER	DATUM	SIGN

STATUS

Översikt Trädvårdsplan Dals-Ed 2021

KONTOR Bengtstors	RITAD AV Fredrik Molin	TELEFON NUMMER 010-121 84 62
DATUM 2021-05-05	KOORDINATSYSTEM - PLAN Sweref 99 12 00	KOORDINATSYSTEM - HOJD RH 2000
KUND	SKALA 1:14000 @A3	RITNINGNUMMER BET